

روزنامہ مطبوعات (۴) / سید فرید قاسمی

پوشکاء علوم انسانی و طبقات درسی

سال جامع علوم انسانی

مطبوعات و ...

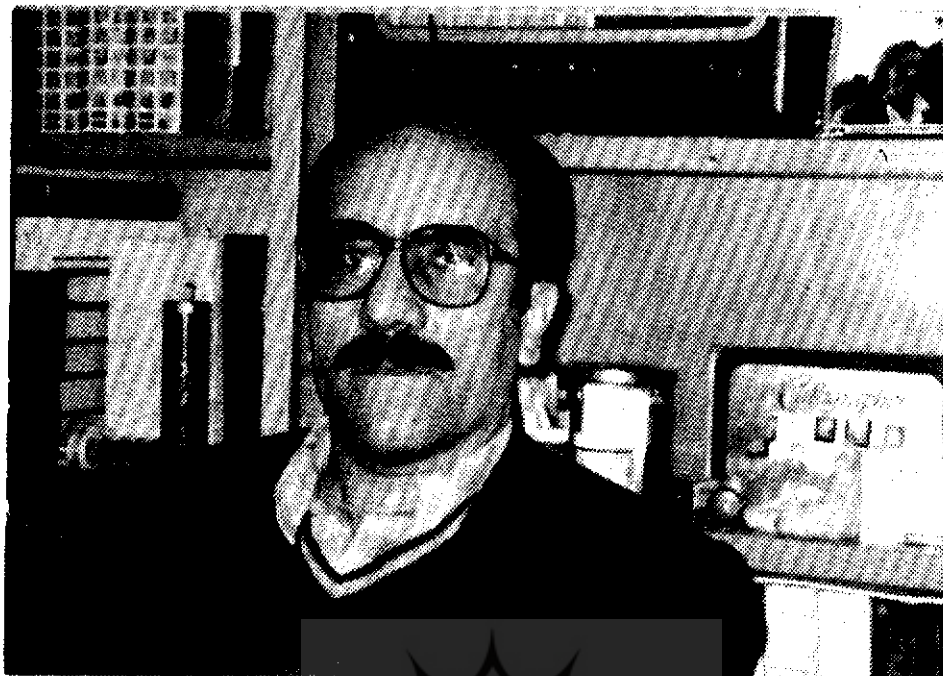
گذری و نظری بر مطبوعات - دیروز و امروز - ایران

شمارگان روزنامه‌ها

در چند سال اخیر به ندرت نشریه‌های روزانه در ایران به چاپ دوم و سوم رسیده‌اند. در دو سال اخیر - جز فردای هشتم آذر ماه ۱۳۷۶ که تیم ملی فوتبال ایران با غلبه بر تیم فوتبال استرالیا راهی جام جهانی شد - گردانندگان روزنامه‌ها عمدتاً با برگشتی‌های بسیار زیادی مواجه بوده‌اند. وقایع پنج‌شنبه ۱۷ و جمعه ۱۸ تیر ماه ۱۳۷۸ کوی دانشگاه تهران موجب گردید که تمام رویدادهای جاری کشور تحت شعاع قرار گرفته شوند و مردم تشنه اخبار و رویدادها به سراغ روزنامه‌ها بروند و آنها را به چاپ‌های دوم و سوم برسانند. این افزایش «تیراژ» در روزهای شنبه ۱۹، یکشنبه ۲۰ و دوشنبه ۲۱ تیر ماه به نقطه اوج خود رسید و پس از آن به مرور «افت» کرد.

کتابهای استیضاح

در روزنامه همشهری (ش ۱۸۶۰، پنج‌شنبه ۳ تیر ۱۳۷۸، ص ۱۱) در ستون «گزارش کتاب هفته» خواندم که: «بعد از قریب به ۴۰ روز از استیضاح دکتر عطاءالله مهاجرانی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، کتاب استیضاح وی که خود در مجلس وعده انتشار آن را داده بود، از سوی انتشارات اطلاعات - ناشر دائمی آثار مهاجرانی - به چاپ رسید. کتاب مهاجرانی دومین کتاب با عنوان استیضاح است که در تاریخ معاصر ایران به چاپ می‌رسد. کتاب نخست حاصل استیضاح جنرال برانگیز دولت ساعد مراغه‌ای بود که در سال ۱۳۲۷ از سوی نمایندگان اقلیت طرفدار

● سیدفرید قاسمی

مصدق همانند بقایای و مکی و... انجام شد».

به اطلاع ستون‌نویس محترم روزنامه همشهری می‌رساند که این کتاب، دومین کتاب در نوع خود در بعد از انقلاب است. نخستین کتاب بعد از انقلاب در این زمینه با عنوان اولین استیضاح در جمهوری اسلامی در ۲۲۲ صفحه با قطع رقعی در بهمن ماه ۱۳۶۱ در تیراژ ۱۰۰۰۰ نسخه از سوی انتشارات روابط عمومی و ارشاد وزارت مسکن و شهرسازی منتشر شد. کتاب اولین استیضاح در جمهوری اسلامی در بردارنده اطلاعاتی درباره استیضاح مهندس محمد شهاب گنابادی وزیر وقت مسکن و شهرسازی است.

چکیده مطبوعات ایران

به همت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران جلد اول چکیده مطبوعات ایران حاوی اطلاعات مقاله‌شناختی و چکیده مندرجات - خبرها، گزارشها، مقاله‌ها، اعلاناتها و... - و نمایه نشریه‌های اردوی همایون، تبریز، دانش، روزنامه علمی، روزنامه علمیه دولت علیه ایران، روزنامه مرآت‌السفر و مشکوة‌الحضر، روزنامه ملتی (روزنامه ملت سینه ایران)، روزنامه نظامی علمیه و ادبیه (روزنامه نظامی دولت علیه ایران)، شرف، مریخ، المنطبعة فی الفارس، ناصری، وقایع عدلیه، ورقه ماه مدرسه دارالفنون تبریز انتشار یافت. در «پیش‌گفتار ناشر» می‌خوانیم که: «تاریخ دانش عبرت‌آموزی

چکیده مطبوعات ایران

عهدناصری

جلد اول

اطلاعات مقاله شناختی، چکیده و نمایه نشریه‌های اردوی همایون، تبریز، دانش، روزنامه علمی، روزنامه علمیه دولت حلیه ایران، روزنامه مرآت السفر و مشکوٰت‌الحضر، روزنامه مشق (روزنامه ملت سبّه ایران)، روزنامه نظامی علمیه و ادبیه (روزنامه نظامی دولت حلیه ایران)، شرف، مریخ، المنتظمه فی الفارس، ناصری، وقایع عدلیه، ورثه ماه، مدرسه دارالفنون تبریز

تهیه و تدوین: سیدفریدقاسمی

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

تهران، ۱۳۷۸

۲۴۵

است که نگارش آن مستلزم دسترسی به مدارک چاپی، خطی، خاطرات، اسناد، مطبوعات و سایر منابع است. به رغم کوششهای ارجمندی که به وسیله محققان در زمینه نگارش تاریخ انجام پذیرفته است هنوز بسیاری از وقایع تاریخی در حاله‌ای از ابهام‌اند و تصویر درستی از بسیاری از رویدادها ترسیم نشده است. لازمه دستیابی به چند و چون وقوع این رویدادها دسترسی سریع و مطلوب به اطلاعات است. بدون تردید موانع گوناگونی بر سر راه پژوهشگران برای رسیدن به این مقصود وجود دارد. یکی از این موانع نبود منابع مرجع است.

در جهان امروز، مراکز پژوهشی برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود و آگاهی دانش‌پژوهان اقدام به بررسی، شناسایی، تهیه و ارائه منابع مرجع از جمله کتابشناسی‌ها، فهرستها، چکیده‌نامه‌ها و... می‌کنند تا به عنوان ابزاری سودمند مددکار محققان باشد و بدین وسیله محققان نیمی از راه پرنج تحقیق را بپیمایند و با داشتن منابع لازم در یک فهرست مدون افق تازه‌ای فرا روی ایشان گشوده شود.

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران با عنایت به این که در چارچوب وظایف خویش مسئولیت مطالعه و تحقیق درباره تاریخ معاصر ایران را برعهده دارد به منظور ایجاد زمینه مناسب برای پژوهشگران و کارشناسان در این عرصه و در جهت تحقق بخشیدن به وظایف خود طرحها و برنامه‌هایی را تنظیم و اجرا کرده است. از جمله این برنامه‌ها تهیه و تدوین اطلاعات

مقاله‌شناختی، چکیده‌نگاری و استخراج نمایه عام مطبوعات عهد قاجار است...»
در ادامه نگارنده سطور نیز به عنوان پدید آورنده این اثر در مقدمه خود، شیوه گردآوری و تنظیم اطلاعات مندرج در این مجموعه و روش استفاده از آن را به قلم آورده است. لازم به ذکر است که کل مجلدات مجموعه چکیده مطبوعات ایران در عهد ناصری حروف چینی شده‌اند و دست‌اندرکاران نشر کتاب در حوزه معاونت امور پژوهشی مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران مشغول آماده‌سازی آنها برای چاپ و نشراند.

چکیده جبل‌المتین و اختر

چکیده مندرجات دو نشریه جبل‌المتین و اختر به وسیله مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران آماده نشر شد، مجموعه جبل‌المتین (کلکته) به کوشش محقق گرامی جناب آقای محمد گلبن و اختر به اهتمام پژوهشگر ارجمند سرکار خانم حوریه سعیدی چکیده‌نگاری شده است.

فلک‌الافلاک

در «جدول ویژه» روزنامه ایران (ش ۱۲۷۷، سه‌شنبه ۲۲ تیر ۱۳۷۸، ص ۵) در ردیف یک افقی طراح جدول آورده است: «قلعه‌یی تاریخی در نزدیکی خرم‌آباد...» که مرادش فلک‌الافلاک است. به استحضار «طراح جدول روزنامه ایران» می‌رساند که فلک‌الافلاک در قلب شهر خرم‌آباد قرار دارد.

۲۴۶

راهنمای مشاغل چاپ ۱۳۷۸

ویرایش دوم راهنمای مشاغل صنعت چاپ ۱۳۷۸ در بیش از ۶۰۰ صفحه با قطع رحلی از سوی نشر آتش و ماهنامه صنعت چاپ انتشار یافت.
این کتاب حاصل کار جمعی عاشق، دلسوز، کاردان، پیگیر و متعهد به مفهوم واقعی است. مرتضی کریمیان و مرتضی تفرشی (اوجی) گردانندگان این مجموعه‌اند و این دو به ترتیب به عنوان مرد شماره یک و دو اداره امور تشکیلاتی را برعهده دارند که نتیجه تلاش آنان انتشار یکی از معتبرترین ماهنامه‌های ایران در دهه اخیر و کارهای ارزنده دیگری همچون راهنمای مشاغل صنعت چاپ است. این راهنما که «اطلاعات مفیدی از همه طرف‌های درگیر در بازار چاپ را ارائه می‌دهد و در این خانواده بزرگ همه را به همه می‌دهد نشان» ابتدا در سال ۱۳۷۵ منتشر شد و ویرایش دوم آن نیز همزمان با نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در اردیبهشت ۱۳۷۸ توزیع گردید. «با توجه به دشواری گردآوری اطلاعات» در کشور ما و «مقاومت مدیران واحدهای

کنج‌شایگان

تجلیل

از:

کوششهای علمی و فرهنگی
دکتر عبدالحسین زرین کوب
استاد دانشگاه تهران

مجموعه آثار استاد - آیدامه - ۱۳۵۲

هشتمین جشن فرهنگ و هنر

اداره کل فرهنگ و هنر استان نوسان

در این شماره:

۱	بنام خدا ...
۲	مکتب واسطه - مهندس شکب‌نیا
۸	پازری باعلم - مهندس معین‌فر
۱۷	ضمانت اجراء سخن - زاخری
۲۳	بلوند میانه - م.ب. رضوی
۳۱	اقبال شاعر ملی ما
۳۳	هفتاد و هفت - مهندس سعادی
۳۶	تراست جهانی نفت - م.ب. رضوی
۳۶	افول يك ستاره...

شماره ۱

تهران - خرداد ماه ۱۳۳۲

۲۴۷

مختلف در برابر گردآورنده اطلاعات» فراهم آوردن «حجم عظیمی از اطلاعات در رشته‌های مختلف و طبقه‌بندی آن» و تدوین «فهرست‌های مختلف براساس نیازهای کاربران» کارستانی است که فقط کسانی از عمق آن آگاهی دارند که در این وادی گام زده‌اند. همچنین قدر و قیمت این گونه کارها را آن دسته از دست‌اندرکاران و مرتبطان با صنعت چاپ می‌دانند که به علت عدم دسترسی به اطلاعات درست به بن‌بست می‌رسند و فقط با در دست داشتن راهنمای مشاغل صنعت چاپ از بن‌بست خارج می‌شوند و راههای جدیدی فرا رویشان گشوده می‌شود.

چاپ افست

نشر آتش با عمر کم و کارنامه پربار خود، تاکنون کتابهای ماندنی، خواندنی و نگاهداشتنی بسیاری را به بازار نشر ایران ارائه کرده است. عمده کتابهای نشر آتش علمی - عمومی و برای عامه مردم انتشار یافته‌اند و چاپ افست: راهنمای کار با ماشین‌های ورقی تألیف آبرت پورتر و ترجمه حمید لباف نخستین کتاب علمی - تخصصی ناشر است. این کتاب در ۳۲۸ صفحه قطع ورقی در شش فصل با این عنوانها تنظیم شده است: «روش چاپ افست»، «قسمت‌های اصلی یک واحد چاپ افست»، «تغذیه کاغذ و کنترل حرکت آن»، «آماده‌سازی ماشین چاپ افست ورقی»، «راه‌اندازی ماشین و عیب‌یابی» و «مواد مصرفی».

گنج شایگان

از آغاز تا امروز دو سه نشریه با عنوان گنج شایگان انتشار یافته‌اند. یکی از آنها که از حیث محتوا با نشریه‌های قبل و همعصر خود تفاوت دارد، مجله گنج شایگان است که در خرداد ماه ۱۳۳۲ خورشیدی در تهران منتشر شد. قطع این مجله رقمی و شماره اول آن - بدون احتساب جلد - در ۴۸ صفحه دربردارنده این مطالب است: «مکتب واسطه - مهندس شکیب‌نیا»، «بازی با علم - مهندس معین‌فر»، «ضمانت اجراء عمل - زائری»، «بلوک میانه - م. ب. رضوی»، «اقبال شاعر ملی ما»، «منشاء حیات - مهندس سخابی»، «تراست جهانی نفت - م. ب. رضوی» و «افول یک ستاره». در شناسنامه این نشریه آورده‌اند: «صاحب امتیاز و سردبیر - ابوالفضل مرتاضی [۱] تحت نظر هیئت تحریریه [۲] محل اداره - میدان بهارستان کوچه نظامیه انجمن اسلامی دانشجویان [۳] بهای اشتراک تهران و شهرستانها ده شماره ۱۰۰ ریال تک شماره ۱۰ ریال».

در صفحه رو به روی شناسنامه این نشریه نیز می‌خوانیم: «نامه‌ای که به دست شما می‌رسد نتیجه دهسال مبارزات منطقی و پر دامنه جوانان خداپرست و دانشجویان مسلمان دانشگاه تهران است. ثمره این کشش و کوشش‌ها و تدافعات و تعرضات وسیع، اکنون در دسترس شما قرار می‌گیرد و امید است برادران مسلمان تا آنجا که قدرت دارند در اشاعه نمونه طرز فکر خود بکوشند، باید کلیه مسلمین با اسلحه برنده منطقه روز مجهز و روح زمان را درک کنند تا با سرعت هر چه بیشتر برای نجات ملت آماده باشند. بدین وسیله از کلیه همفکران دعوت می‌کنیم که ما را در این جهاد پی‌گیر تا آنجا که قدرت دارند تقویت کرده و مطمئن باشند که راه انتخابی ما به موفقیت منتهی خواهد شد.

۲۴۸

در پشت جلد شماره یک گنج شایگان فهرست «انتشارات انجمن اسلامی دانشجویان» به این شرح آمده است: «مجموعه سخنرانیها... [۴] راه طی شده مهندس بازرگان استاد دانشگاه»، «تجزیه و تحلیل افکار (ایده‌آل بشر) مهندس جلال‌الدین آشتیانی (به هزینه مؤلف) [۵] یک‌دوره مجله فروع علم... [۶] ناسیونالیسم و انترناسیونالیسم... [۷] تحت طبع: از خداپرستی تا خودپرستی (اسلام یا کمونیسم) مهندس بازرگان استاد دانشگاه».

نکوداشت استاد زرین‌کوب

روزنامه نشاط (ش ۱۰۶، پنج‌شنبه ۲۴ تیر ۱۳۷۸، ص ۹ تا ۱۲) در یک اقدام تحسین‌برانگیز ویژه‌نامه‌ای در ۴ صفحه با عنوان «نکوداشت استاد زرین‌کوب» انتشار داد. در روزگاری که حجم اخبار درباره «فوروارده» یک تیم فوتبال دسته دوم و یا «دفاع پوششی» یک تیم فوتبال دسته سوم از اخبار مربوط به یک نویسنده، و شرح حال یک کتک‌خور سینما بنابر استدلال بعضی بیشتر از

یک استاد دانشگاه و محقق بر «تیراژ مطبوعات» می‌افزایند، چنین کارهایی قابل تقدیر و تحسین‌اند.

برای تجلیل از مقام علمی استاد دکتر عبدالحسین زرین‌کوب سه کار اساسی با عنواناتهای ارمغانی برای زرین‌کوب به کوشش حمید ایزدپناه، درخت معرفت به اهتمام علی‌اصغر محمدخانی و یادگارنامه به سعی علی‌دهباشی انتشار یافته است. جزوه‌ها و ویژه‌نامه‌هایی نیز در این زمینه تاکنون طبع و نشر شده‌اند که اولین آنها «تجلیل از کوششهای علمی و فرهنگی دکتر عبدالحسین زرین‌کوب» در سال ۱۳۵۴ در خرم‌آباد توزیع شد و آخرین آنها «همراه با استاد زرین‌کوب» در واپسین روزهای سال ۱۳۷۶ در انجمن آثار و مفاخر فرهنگی به علاقه‌مندان ایشان عرضه گردید. امید است دست‌اندرکاران سایر روزنامه‌ها و همچنین مجله‌ها کار ارزنده‌ی نشاط را سرمشق قرار داده و در هفته‌ی صفحاتی به زرین‌کوب و زرین‌کوب‌ها اختصاص دهند و بدانند که این گونه کارها به زرین‌کوب‌پروری کمک می‌کند و جوانان جوایب‌الگو، ایشان و امثال ایشان را الگو قرار خواهند داد.

دکتر صفا و مطبوعات

در شماره‌ی پیشین بخارا در ذیل مطلبی که درباره‌ی خدمات مطبوعاتی دکتر صفا در همین صفحات درج شد. دوران سردبیری مهر و مدیریت مجله شیر و خورشید سرخ ایران ایشان به علت غفلت بنده و حروف‌چین محترم مجله نیامده بود که مشترکاً از خوانندگان گرامی پوزش می‌طلبیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی